

vereischte grootte missen. Men zou dan toch moeten toestaan dat lijken, die nog niet verteerd zijn, voor andere plaats maakten, en dit behoort niet te geschieden. De besturen, die zoodanige begraafplaatsen hebben aangelegd, kunnen zich dan ook niet beklagen wanneer de maatregel, in art. 38 bedoeld, op die begraafplaatsen wordt toegepast. Immers sedert lang bestaat het verbod om graven binnen een tijdsverloop van tien jaren te roeren, en hieruit vloeide van zelf de verplichting voort, om aan de begraafplaats eene uitgestrektheid te geven van minstens tien maal de oppervlakte, die voor de jaarlijks aldaar te begraven lijken benoedigd was.

Zoo als later bij art. 35 zal worden aangetoond, schijnt de verplichting om de tariven van regten voor de bijzondere begraafplaatsen aan hoogere goedkeuring te onderwerpen, niet uit het ontwerp te mogen geligt worden. Wanneer de Staat in het belang der openbare orde en gezondheid beveelt, dat ieder die gestorven is zal worden begraven, moet hij waken dat voor deze handeling, waaraan niemand zich mag onttrekken, niet te hooge kosten worden gevorderd. Tegen het vorderen van goedkeuring voor die tariven kan te minder bezwaar bestaan, dewijl deze ook volgens de tegenwoordige verordeningen wordt vereischt.

Het beheer over de afgescheiden gedeelten der algemeene begraafplaatsen voor bijzondere gezindten behoort uitsluitend aan het gemeentebestuur. Het zijn inrigtingen door en ten koste der gemeente aangelegd en waarvoor zij dus behoort te waken. De aanstelling van beampten voor deze gemeente-inrigtingen kan haar niet worden ontnomen. De regel, dat gemeente-ambtenaren door het gemeentebestuur worden aangesteld, moet hier worden behouden, terwijl het aan de besturen blijft overgelaten, ten aanzien van de te benoemen personen met de kerkelijke gemeenten zoo noodig in overleg te treden.

De bijzondere begrippen der Israëlitzen ten aanzien van het begraven van lijken zijn bij het ontwerpen dezer wet niet uit het oog verloren.

Voor zooverre bekend, is het gebod, dat elk lijk in eene kist begraven worde, met geen voorschrift der Israëlitische godsdienst in strijd. Nu moge het de wensch van sommige Israëlitzen zijn, dat de lijken hunner nabestaanden onmiddellijk met de aarde in aanraking komen, dit kan geen voldoende reden zijn om eene bepaling, die in het belang der openbare orde en gezondheid noodig is, weg te laten. De bepalingen omtrent het begraven van twee of meer lijken in hetzelfde graf en omtrent het roeren der graven na verloop van tien jaren, bevatten slechts eene bevoegdheid, geene verplichting. Zij behoeven dus ten aanzien der lijken van Israëlitzen niet opgevolgd te worden, wanneer zij met de godsdienstige begrippen der Israëlitzen in strijd zijn. Dezelfde voorschriften bestaan ook thans, en het is niet gebleken dat daaruit eenige moeilijkheid is ontstaan. Aan het verlangen dat in het ontwerp de bepaling worde opgenomen, dat elk afgescheiden gedeelte eener algemeene begraafplaats eenen bijzonderen ingang hebben moet, is thans voldaan.

De vraag, of het verwijderen der begraafplaatsen buiten de bebouwde kom der gemeente als algemeen beginsel in de wet gesteld, dan wel eene uitzondering daarop voor de gemeenten van beneden de duizend zielen toegelaten zou worden, is bepaald overwogen. De Regering heeft gemeend, tot het eerste te moeten besluiten, uit hoofde van de nadeelen, die uit het begraven in den bebouwden kring zijn te vreezen. Zij kan geenszins instemmen met die leden, welke het in twijfel schijnen te trekken, of het ter aarde bestellen in kerken en op kerkhoven, midden in de kom der gemeente gelegen, nadeelig voor de gezondheid en het leven der ingezetenen geweest is. Zij behoeft zich slechts te beroepen op het rapport, door de Commissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 24 Mei 1825, n°. 162, uitgebragt en in de *Handleiding tot de kennis van het Staatsbestuur in het Koninkrijk der Nederlanden*, Iste deel, 2de St. bladz. 41—53 opgenomen, waarin het gevaarlijke van dien maatregel ook door voorbeelden wordt aangetoond. Wel is waar zullen die nadeelen zich minder doen gevoelen wanneer op de begraafplaats jaarlijks slechts weinige lijken ter aarde worden besteld, dan wanneer de begraafplaats voor eene groote bevolking moet dienen. De vraag blijft echter, welke bevolking men zou moeten aannemen om van het toelaten van begraafplaatsen in de bebouwde kom geen het minste nadeel met volkomen zekerheid te kunnen vreezen. Het in 1828 aangenomen cijfer van beneden de duizend zielen is geheel willekeurig. Als de bevolking eenige weinige zielen boven dat getal telt, zal zulks wel geen wezenlijk verschil in de zaak maken. Daarenboven heeft men bij het aannemen van zulk een maatstaf slechts de gewone sterfte op het oog, doch wanneer ten gevolge van besmettelijke ziekten de sterfte toeneemt, vervalt de grond waarop de berekening steunde. Om met zekerheid daaromtrent te kunnen beslissen, moet men niet alleen op het cijfer der bevolking, waar-

voor de begraafplaats moet dienen, maar ook op de plaats waar zij zich bevindt en op vele andere omstandigheden letten. Dezelfde begraafplaats toch, die aan de eene zijde met de bebouwde kom in verband, doch aan de andere in het open veld uitkomende, onschadelijk is, zou, wanneer zij van alle kanten door gebouwen naauw was ingesloten, als schadelijk voor de gezondheid moeten worden opgeheven, al mogt zij ook voor dezelfde bevolking als de eerstgenoemde dienen.

Het stellen van den in art. 15 omschreven regel zal voor de gemeenten niet zeer bezwarend zijn, wanneer, zoo als in het ontwerp is gedaan, bevoegdheid gelaten wordt, van dien regel ten behoeve van bestaande begraafplaatsen af te wijken, zoodra zulks na een onderzoek van deskundigen mogt blijken onschadelijk te zijn.

Men houde daarenboven in het oog, dat in 1828 het behoud van begraafplaatsen, die in de bebouwde kom waren gelegen, slechts voorloopig is toegestaan, en dat dus de gemeenten zich niet te beklagen hebben, wanneer de definitive regeling der zaak na dertig jaren tot stand komt. De finantiele bezwaren zullen voor vele gemeenten niet zoo groot zijn als men zich voorstelt, dewijl haar vrijheid is gelaten om zich met andere gemeenten tot het aanleggen eener gemeenschappelijke begraafplaats te vereenigen.

Met opzet zijn in dit ontwerp geene strafbepalingen opgenomen.

De Grondwet vordert een algemeen wetboek van straffregt. Zal aan dat voorschrift worden voldaan, dan behoort het opnemen van strafbepalingen in bijzondere wetten niet dan waar het volstrekt noodig is plaats te hebben. Die noodzakelijkheid nu schijnt met opzigt tot het hier behandeld onderwerp niet te bestaan. Deze voordragt van wet strekt in de eerste plaats tot wettelijke bekrachtiging van bestaande voorschriften, waar wettigheid en verbindende kracht kon worden betwijfeld. Daar die voorschriften echter dertig jaren gegolden hebben zonder dat zich behoefte aan straf op hunne overtreding heeft doen gevoelen, is het te verwachten, dat ook de wet, die de zaak zal regelen, zal worden nageleefd zonder dat zulks door strafbedreiging zij verzekerd. Mogt de behoefte aan strafbepalingen later ontstaan, dan biedt het Strafwetboek, met welks herziening reeds een aanvang is gemaakt, de gelegenheid aan, daarin te voorzien. Daarin zal dan tevens tegen het wederregtelijk opgraven en verkoopen van doodsbeenderen kunnen worden gewaakt, hetgeen aan het doel van deze wet vreemd is.

§ 2. Het schijnt niet noodig, het begraven in kerken uitdrukkelijk in de wet te verbieden. Het volgt van zelf uit de artt. 1 en 15. Wanneer toch het eerste voorschrift, dat elk overleden persoon moet begraven worden op eene begraafplaats, overeenkomstig de wet aangelegd, en art. 15 bepaalt, dat elke begraafplaats op zekeren afstand van de bebouwde kom zal liggen, blijkt duidelijk, dat het begraven in de kerken niet vrijstaat.

Bovendien geldt het verbod om in de kerken te begraven reeds meer dan 30 jaren. Alleen voor Amsterdam is hierop eene uitzondering toegelaten. Waartoe zou de wetgever verbieden wat niet meer gebeurt?

§ 3. In het wets-ontwerp is van de voldoening van schadeloosstelling aan kerkelijke gemeenten wegens het verlies van begrafenisregten niet gesproken, omdat het hier niet te huis behoort. Bestaat er eene wettige verplichting voor deze of gene gemeente tot die uitkeering, omdat zij er zich vroeger toe verbonden heeft, het is dan eene schuld die op de gemeente rust en die zij uit de gewone inkomsten moet voldoen. Heeft de raad zich echter daartoe niet verbonden, maar wil hij uit redenen van billijkheid schadevergoeding geven, het staat hem vrij; maar in geen geval behoort daarmede het bedrag der te heffen begrafenisregten te worden verhoogd.

Dat uit art. 168 der Grondwet wettige aanspraak op die schadeloosstelling zou kunnen worden afgeleid kan de Regering niet toestemmen. Uit de geschiedenis dezer bepaling blijkt toch duidelijk, dat onder de woorden: *andere inkomsten, van welken aard ook*, in dat artikel gebezigd, slechts de zoodanige te verstaan zijn, die aan de gezindten uit de openbare schatkist worden uitgekeerd. Verder kon die wet ook niet gaan. Zij moest alleen de betrekking regelen die in het vervolg tusschen de Kerk en den Staat zou bestaan, en kon dus eerstgemelde wel in het genot handhaven van hetgeen zij van den Staat ontving, maar geenszins aan de Kerk al de voordeelen waarborgen die zij, op welken grond dan ook, van particulieren, van zedelijke lichamen of van plaatselijke kassen mogt genieten.

§ 4. Bij vrije mededinging is geene te hooge opvoering van loonen te vreezen. Wordt hier en daar te veel betaald dan in verhouding staat tot de verstrekte diensten, het is dan eene vrijwillige handeling, die de nabestaanden ten gevolge van bijzondere gebruiken en begrippen aan de nagedachtenis van den overledene meenen verschuldigd te zijn. Hiertegen kan de wetgever niet wel

waken. Zijne taak is slechts, te zorgen dat de noodzakelijke kosten zoo gering mogelijk zijn.

Het blijft intusschen aan de gemeentebesturen vrijgelaten, van hunne zijde in het vervoer van lijken te voorzien, en daarvoor een regt te heffen, geëvenredigd aan de kosten en de wijze van begraven, mits zij daarvan geen monopolie voor de gemeente maken. Hetgeen thans daaromtrent te Deventer en elders verordend mogt zijn, kan dus na het tot stand komen dezer wet blijven bestaan.

§ 5. De afwijkingen, die hier en daar mogten bestaan, zullen bij de invoering dezer wet moeten ophouden. Volgens art. 12 zal voor elke gemeente eene algemeene begraafplaats moeten bestaan, hetzij voor haar alleen, hetzij voor meer gemeenten te zamen. Overal waar men zich thans vergenoegd mogt hebben, de begraafplaats der Hervormden tot algemeene begraafplaats te laten strekken, zal of eene nieuwe algemeene begraafplaats aangelegd, of wel eene overeenkomst met het Hervormd kerkbestuur getroffen moeten worden, waardoor de begraafplaats der Hervormden onder het uitsluitend beheer van het gemeentebestuur wordt gebragt. In eene zoo teedere zaak als deze behoort de overheid niet van het goedvinden van bijzondere personen of vereenigingen af te hangen.

§ 1. Van het begraven van lijken.

Art. 1. Tot dusverre bestaat geen verplichting tot het begraven van doodgeboren kinderen, en het is dus aan het goedvinden der ouders overgelaten. Een algemeene regel schijnt noodig. Het ontwerp van 1856 ging echter, naar het oordeel der Regering, te ver door die verplichting tot alle doodgeboren vruchten uit te strekken. Slechts de zoodanige schijnen op de gewone wijze ter aarde besteld te moeten worden, welke vatbaar zijn om te kunnen leven, en hiervoor wijst de wetenschap in den regel de periode van zeven maanden aan. Het kan, wel is waar, in sommige gevallen twijfelachtig zijn, of eene doodgeboren vrucht werkelijk eene zevenmaandsche is, doch dit kan geen voldoende reden zijn om de zaak geheel ongeregeld te laten, of om alle vruchten, ook die van drie en vier maanden, aan eene gewone begrafenis te onderwerpen.

De bepaling met de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek zou strijden, kan niet worden ingezien. Immers art. 52 legt niet de verplichting op om van elke doodgeboren vrucht aangifte bij den burgerlijken stand te doen, maar bepaalt alleen wat de ambtenaar van den burgerlijken stand te verrigten heeft wanneer bij hem het overlijden van een pasgeboren kind wordt aan gegeven.

De wijze, waarop gehandeld zal worden met de lijken der in Nederland overledenen, die buiten het Rijk zullen worden begraven, schijnt bezwaarlijk in de wet zelve geregeld te kunnen worden. Maar het kan noodig zijn, daaromtrent regelen te stellen. Uit dien hoofde is thans bij art. 3 gevoegd, dat de in dat artikel bedoelde maatregel van bestuur te dien aanzien voorschriften zal geven.

De bedoeling van het tweede lid is, gelijk in de Memorie van Toelichting aangetoond is, voor de ontleding van een lijk de toestemming te vorderen van den echtgenoot, en bij ontstentenis van dezen, die der bloedverwanten des overledenen die ter plaatse aanwezig zijn, of wel van hen die voor de begrafenis zorgen. Ook voor het geval dat bloedverwanten onvermogen zijn om de begrafenis te bekostigen, behoort men naar het oordeel der Regering hunne toestemming voor de ontleding te vragen, mits zij door hunne tegenwoordigheid toonen belang in den overledene te stellen. Door de gewijzigde redactie zal de bedoeling duidelijker uitkomen.

Het is niet te onderstellen dat burgemeester en wethouders verlof tot ontleding zullen geven, zoolang niet op de wijze in art. 4 voorgeschreven het overlijden is geconstateerd. De bedoeling is slechts om hier een algemeen voorschrift te geven omtrent hetgeen bij het ontleden van lijken in acht genomen dient te worden. Bijzondere bepalingen, die in het belang der openbare gezondheid noodig mogten zijn, kunnen in plaatselijke verordeningen worden opgenomen.

Art. 2. Deze bepaling is de bekrachtiging van het Koninklijk besluit van 20 Maart 1844, n°. 85, en strekt om te voorzien in een geval, waar uitsluitend van begraven schadelijk zou kunnen zijn. Het artikel spreekt toch van lijken, die uit hoofde van den staat van ontbinding waarin zij verkeerden niet naar eene begraafplaats kunnen worden overgebracht. Hier ontbreekt dus de tijd om eene kist te laten maken. Ware dit laatste, zonder vrees voor ongezondheid, mogelijk, er ware dan geen reden om het lijk niet naar eene begraafplaats te vervoeren. De voorgestelde redactie: *des noodt zonder kist*, welke de mogelijkheid onderstelt dat het lijk kan worden gekist, kan daarom niet worden overgenomen. De bepaling, dat zoodanige lijken ter diepte van ten minste één el zullen be-

graven worden, maakt het weder opgraven door honden of andere dieren uiterst moeilijk of onmogelijk. Onder die uitdrukking toch moet verstaan worden, dat het lijk met eene laag aarde of zand ter hoogte van één el bedekt moet zijn, en op zoodanige diepte is geen overlast van honden of andere dieren te vreezen.

De bedenking dat door die bepaling geenerlei tusschenkomst der overheid noodig is en alzoo de waarborgen, in die tusschenkomst gelegen, ontbreken, schijnt niet juist. Reeds het boven aangehaald Koninklijk besluit verplicht de hoofden der plaatselijke besturen om, onverminderd het opmaken eener acte van overlijden overeenkomstig de voorschriften van het Burgerlijk Wetboek, in zoodanige gevallen proces-verbaal in duplo op te maken en daarin, zoo naauwkeurig mogelijk, de lijken en de kleederen en andere voorwerpen, die aan en bij de lijken gevonden zijn, te beschrijven, en dat proces-verbaal in het archief van den burgerlijken stand te bewaren. Zoodra de wet tot stand gekomen is, zullen de hoofden der plaatselijke besturen worden aangeschreven, in het vervolg op gelijke wijze te werk te gaan.

Uit de woorden: *op het strand der zee of den oever van eenig water* kan niet worden afgeleid, dat het lijk juist ter plaatse waar het gevonden wordt behoort te worden begraven. De bedoeling is om voor zoodanige lijken eene uitzondering toe te laten van den regel in het 1ste lid van art. 1 vervat. Doch gelijk van zelf spreekt, zal men de geschiktste plaats tot begraving in de nabijheid moeten zoeken, en dus wanneer het lijk op het strand gevonden wordt, het zoo ver van de zee ter aarde bestellen, dat het niet weder door den golfslag kan worden bovengewoeld. Gelijk reeds hierboven is opgemerkt, bestaat de bepaling reeds sedert vijftien jaren zonder tot ongelegenheid te leiden. Het is dus niet te onderstellen, dat daaruit later, nadat zij in de wet zal zijn opgenomen, moeilijkheid zal ontstaan.

De bepaling is thans ook op lijken, die drijvende worden gevonden, toepasselijk gemaakt.

Art. 3. De algemeene maatregel van inwendig bestuur zal in alle gevallen voorzien, waarin aan boord van Nederlandsche schepen lijken vallen. Van zelf zullen dus bepalingen worden gemaakt omtrent het ter aarde bestellen van personen, die nabij de kust of in de Zuiderzee aan boord van schepen zijn overleden.

De uitdrukking: *ter aarde besteld* schijnt in het algemeen juist aan te duiden wat in het artikel bedoeld wordt. Er moet bepaald worden op welke wijze de in het artikel vermelde lijken aan de aarde toevertrouwd zullen worden.

Art. 4. Wanneer de doodschouw op last van burgemeester en wethouders geschiedt, zullen de kosten, die er op mogten vallen, door de gemeente behooren gedragen te worden. Deze zullen niet zoo zwaar zijn, dat daarom een heilzaam voorschrift achterwege dient te blijven. In de gemeenten toch, die een eigen, uit de gemeentekas bezoldigden geneesheer bezitten, kan het verrigten der doodschouw zonder bezwaar der gemeentekas aan dezen worden opgedragen. Heeft de gemeente geen eigen geneesheer, dan kan met een der in de gemeente aanwezige geneeskundigen eene billijke overeenkomst over het voeren der doodschouw worden aangegaan. Alleen in die enkele gemeenten, waar geen geneeskundige aanwezig is, noch in de onmiddellijke nabijheid gevonden wordt, zou de maatregel tot betrekkelijk hoge kosten kunnen leiden, en daarom is thans in het ontwerp de bevoegdheid tot het verleenen van ontheffing der bepaling voor zoodanige gemeenten verleend.

De vraag, wie onder *bevoegde* geneeskundigen te verstaan zijn, moet beantwoord worden uit de geneeskundige wet, die op het tijdstip, waarop het voorschrift wordt toegepast, in werking is. Thans is daaronder ook de heelmeeester in de landelijke gemeenten begrepen.

Niet alleen door het beschouwen van het lijk, maar ook door het ondervragen der huisgenooten zal de geneesheer, die den overledene niet in zijne laatste ziekte behandeld heeft, de oorzaak en het vermoedelijk uur van het overlijden met genoegzame zekerheid kunnen te weten komen. Het gebezigde woord *oorzaak* is algemeen en bevat zoowel de *naaste* als de *verwijderde* oorzaak. Het schijnt dus niet noodig, de voorgestelde wijziging in de redactie te brengen.

Het is geenszins de bedoeling, dat bij de lijkschouw ook tot lijkopening worde overgegaan. Onder het eerste is slechts eene uitwendige beschouwing van het lijk te verstaan. Rijst daarbij het vermoeden dat er een geweldige dood heeft plaats gehad, de lijkopening zal dan op regterlijk gezag worden bevolen.

Art. 5. In het hier bedoelde geval zal, na den afloop der regterlijke schouwing, het verlof van den ambtenaar van den burgerlijken stand voor de begraving noodig zijn. Het voorschrift van art. 4 is algemeen, en dus ook hier toepasselijk.

Art. 6. Er bestaat geen bezwaar tegen het opdragen der werkzaamheden, in dit artikel en in artt. 9, 10 en 11 vermeld, aan den

burgemeester, in plaats van aan burgemeester en wethouders. Hiervoor pleit ook, dat in al deze gevallen eene spoedige beslissing noodig is. Het schijnt min raadzaam, het vaststellen van den maatregel, in het 4de lid van dit artikel bedoeld, aan den gemeenteraad op te dragen. Het algemeen belang kan toch eene dadelijke uitvaardiging van zoodanigen maatregel vorderen; en dan ware de verplichting tot het vooraf zamenroepen van den raad nadeelig.

De burgemeester is hier de handelende persoon, die op zijne verantwoording beslissen moet. Om met juistheid te kunnen oordeelen, behoort hij zich door een deskundige te laten voorlichten. De wet kan hem echter niet verplichten, het advies van den deskundige altijd te volgen, dewijl de maatregel dan inderdaad van den deskundige zou uitgaan.

Ten aanzien van het oprigten van lijkenhuizen meent de Regering niet verder te moeten gaan dan in het ontwerp is voorgesteld. De spoedige verwijdering van een lijk uit het sterfhuis moge voor de nabestaanden grievend zijn, het algemeen belang kan echter zoodanigen maatregel vorderen wanneer een langer verblijf in eene bekrompen woning schadelijk dreigt te worden. Het oordeel over de noodzakelijkheid tot het nemen van dien maatregel schijnt het best aan het gemeentebestuur te kunnen worden overgelaten.

In vele gemeenten is de maatregel reeds bij het ontstaan van hevige ziekten toegepast, zonder dat daaruit ongelegenheden zijn voortgevloeid. De vraag, of de overbrenging van een lijk naar een lijkenhuis al dan niet in eene kist behoort te geschieden, alsmede of de kist gesloten of open behoort te zijn, kan aan de beoordeeling van het gemeentebestuur worden overgelaten. De aard der ziekte, waaraan iemand overleden is, kan de onmiddellijke verwijdering van het lijk noodzakelijk maken; in andere gevallen zou men er mede kunnen wachten tot dat de kist gereed is.

Wanneer het lijkenhuis ook dienstbaar gemaakt wordt ter voorkoming van het begraven van schijndooden, ligt het in den aard der zaak, dat burgemeester en wethouders den raad van deskundigen inroepen om die gebouwen op de geschiktste wijze in te rigten. De wet, die slechts het beginsel wil aangeven, kan daaromtrent niet in bijzonderheden treden.

Gelijk reeds boven is opgemerkt, legt dit artikel de verplichting niet op tot het bouwen van lijkenhuizen op algemeene of bijzondere begraafplaatsen. De wet laat dit geheel over aan de besturen, die de begraafplaatsen hebben aangelegd. Willen de gemeentebesturen dan hier bedoelden maatregel nemen, dan dienen zij voor de oprigting van een lijkenhuis bij de algemeene begraafplaats te zorgen. Het uitvaardigen van dien maatregel verplicht echter de kerkbesturen niet, zoodanig gebouw op hunne begraafplaats te stellen.

Art. 7. Het is der Regering niet duidelijk, welke bedenking tegen de uitdrukking „*leer der godsdienstige gezindte*” kan bestaan.

Art. 8. De wet behoort, naar het oordeel der Regering, niet in te veel bijzonderheden af te dalen, vooral niet omtrent onderwerpen, die volgens art. 135 der gemeentewet tot den werkring van den gemeenteraad behooren en welker regeling met plaatselijke omstandigheden en gewoonten in naauw verband staat.

Art. 9. Kunnen de begrafeniskosten niet op de wijze in art. 9 vermeld verhaald worden, dan behooren zij ten laste der gemeente te komen. Dat het opnemen dezer bepaling in de wet voor de gemeentekassen eene gevaarlijke strekking zou hebben, kan niet worden ingezien. Daargelaten toch de vraag, of minvermogenenden door deze bepaling zullen worden aangespoord om zich aan de begrafenissen hunner nabestaanden te onttrekken en de zorg daarvoor aan burgemeester en wethouders over te laten, moeten de personen, uit wier nalatenschap de begrafeniskosten niet kunnen worden voldaan, tot de onvermogenenden worden gerekend, en komen dus die kosten volgens art. 33 ten laste der gemeente. Wanneer echter de nabestaanden zich aan de begrafenissen onttrekken, dan kan de gemeente de kosten van begraven op de bloed- of aanverwanten verhalen, die volgens art. 376 en volg. van het Burgerlijk Wetboek tot het verstrekken van onderhoud verplicht zijn. Er bestaat dus voor de gemeente in dat geval meer kans om hetgeen door haar is uitgegeven terug te krijgen.

Ter tegemoetkoming aan de gemaakte opmerking is thans bij dit artikel magtiging verleend tot het binnentreden der woningen.

Art. 10. Het voorschrift van art. 4 is algemeen en strekt tot waarborg, dat geene begraving plaats hebbe wanneer niet het overlijden in de registers van den burgerlijken stand is opgeteekend. Behalve het daar gevorderde verlof van den ambtenaar van den burgerlijken stand, schijnt nog het verlof van den burgemeester noodig wanneer men het lijk naar eene andere gemeente wil vervoeren. De overheid toch moet beoordeelen, of dit zonder nadeel voor de openbare gezondheid kan geschieden, en zoo noodig maat-

regelen van voorzorg kunnen voorschrijven. In bijzondere omstandigheden zal de burgemeester, alvorens het verlof te geven, den raad van een deskundige inroepen; doch het schijnt niet noodig, hem tot het inwinnen van zoodanig advies bij iedere aanvraag te verplichten.

Aan den burgemeester der gemeente, waarheen het lijk wordt vervoerd, kan de magt niet worden toegekend, de begrafenissen te weigeren, daar zulks tot groote verwarring zou kunnen leiden. Wanneer de burgemeester der gemeente, waar het lijk gevallen is, verlof tot vervoer gegeven heeft, moet men aannemen, dat er uit dat vervoer geene nadeelen te vreezen zijn en is eene bloote kennisgeving aan den burgemeester der gemeente, waar de begrafenissen moet plaats hebben, ten einde hij voor de handhaving der openbare orde kunne zorgen, voldoende.

Het schijnt niet aan te nemen, dat de burgemeester verlof tot vervoer zou weigeren, tenzij daarvoor gewichtige redenen bestaan. Evenzoo kon men stellen, dat de ambtenaar van den burgerlijken stand het in art. 4 bedoelde verlof tot begraven zal weigeren. De burgemeester, die zoo willekeurig handelde, zou spoedig bij de Regering aangeklaagd worden en eene teregtwijzing niet ontgaan.

Is eene gemeenschappelijke begraafplaats voor twee of meer gemeenten aangelegd, dan zullen de betrokken besturen bij de regeling dezer zaak ingevolge art. 121 der gemeentewet de noodige voorschriften omtrent het vervoer van lijken naar de begraafplaats kunnen geven. Wanneer de begraafplaats voor een deel der ingezetenen buiten de gemeente hunner inwoning gelegen is, bestaat er geen reden, waarom het bedoelde verlof niet zou gevraagd worden. In het gestelde geval is het toch onverschillig of het lijk naar de begraafplaats Eikenduinen dan wel naar Wassenaar of Voorburg vervoerd wordt. Wordt nu een verlof gevorderd voor het vervoer naar deze gemeenten, hetzelfde zal evenzeer noodig zijn voor het vervoer naar Eikenduinen. Voor de ingezetenen kan hieruit geen bezwaar ontstaan, daar dit verlof te gelijk met dat van den ambtenaar van den burgerlijken stand kan worden aangevraagd.

Art. 11. Bij het verleen van verlof tot opgraving van een lijk zal de burgemeester in de eerste plaats er op dienen te letten, waarom en door wien het verlof wordt aangevraagd, en zal hij het behooren te weigeren wanneer geen voldoende grond voor de opgraving wordt aangevoerd, of de aanvraag door iemand geschiedt, die in geene betrekking tot den overledene of diens geslacht staat. De wet kan hieromtrent geene bepaalde regels stellen, daar zij alle gevallen niet kan voorzien waarin de opgraving regtmatig kan worden verlangd.

Wanneer twee of meer gemeenten eene gezamenlijke begraafplaats hebben, zal het verlof tot opgraving behooren uit te gaan van den burgemeester der gemeente, waarin de begraafplaats gelegen is. Deze toch heeft alleen te beoordeelen, of die opgraving zonder nadeel der openbare gezondheid kan geschieden.

§ 2. Van de begraafplaatsen.

Art. 12. Met het oog op art. 16 is het duidelijk, dat bij het aanleggen eener algemeene begraafplaats niet de geheele bevolking der gemeente, maar alleen het aantal lijken, dat er begraven zal worden, in aanmerking genomen moet worden. Zijn er bijzondere begraafplaatsen voor godsdienstige gezindten in de gemeente, dan zal bij het aanleggen der algemeene begraafplaats de bevolking dier gezindten buiten de berekening kunnen blijven. Hetgeen in de Memorie van Toelichting bij art. 13 gezegd is, is hiermede niet in strijd. Daar toch was sprake van het aanleggen eener algemeene begraafplaats in eene gemeente waar geene bijzondere begraafplaatsen bestonden; waar dus de geheele bevolking ter bepaling der grootte van de algemeene begraafplaats in aanmerking moest worden genomen, en waar later, bij het tot stand komen van bijzondere begraafplaatsen, een gedeelte van het algemeen kerkhof ongebruikt blijft liggen.

Art. 14. De Regering moet zwaarigheid maken, dit artikel overeenkomstig de gemaakte bedenking te wijzigen. Wierd het vrijgelaten, in zoodanig graf ook de lijken zijner vrienden te begraven, het zou dan ligt eene bijzondere begraafplaats kunnen worden, in stede van een familiegraf, tot welks oprigting alleen verlof was gegeven.

Art. 15. De strekking van het ontwerp schijnt niet goed begrepen. Voor het aanleggen van *nieuwe* begraafplaatsen wordt een afstand van 100 ellen van de bebouwde kom der gemeente gevorderd. Volgens art. 37 daarentegen, kunnen de thans aanwezige begraafplaatsen, die aan de vereischten der wet voldoen en op een afstand van 35 el van de bebouwde kom zijn gelegen, blijven bestaan. Eindelijk opent art. 39 de gelegenheid om begraafplaatsen, welke op korteren afstand van de bebouwde kom

Begraven van lijken, begraafplaatsen en begrafeniskosten.

(Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

liggen, te laten bestaan, indien daaruit naar het oordeel van deskundigen geen nadeel voor de openbare gezondheid te vreezen is.

De wet geeft derhalve voldoende ruimte om de zaak zoo te regelen als plaatselijke omstandigheden het toelaten. Maar voor het aanleggen van nieuwe begraafplaatsen is het geraden, een beginsel aan te nemen, hetwelk door deskundigen noodzakelijk wordt geacht. Men heeft de opmerking gemaakt, dat hetgeen voor grootere gemeenten wellicht noodig is, voor kleinere, waar slechts weinige lijken jaarlijks worden begraven, geen behoefte kan geacht worden. Doch men ziet over het hoofd, dat bij besmettelijke ziekten ook in kleinere gemeenten vele begravingen in korten tijd moeten plaats hebben, en dat dan de nadeelen van het begraven in de nabijheid van den bewoonden kring zich kunnen doen gevoelen. Het is waar, dat de aanleg van nieuwe begraafplaatsen vele kosten vordert, doch zullen deze zooveel hooger zijn, wanneer de begraafplaats op 100, dan wel op 35 el der bebouwde kom wordt aangelegd? Daarenboven staat het volgens art. 12 van het ontwerp aan de gemeenten vrij, zich tot het aanleggen eener begraafplaats met twee of meer andere gemeenten te vereenigen, en hebben zij daarenboven een tijdvak van vijf jaren om zich een geschikt terrein voor den aanleg eener begraafplaats aan te schaffen.

Onder bebouwde kom schijnt elke verzameling van woningen te verstaan, die aan elkander gebouwd of in onmiddellijke nabijheid van elkander gelegen zijn. Sommige gemeenten zullen dus meer dan ééne kom kunnen hebben. De voorsteden, welke zich bij groote gemeenten bevinden, schijnen tot de bebouwde kom te moeten gerekend worden. De afstand van 100 ellen schijnt berekend te moeten worden van den buitenmuur der meest nabijzijnde woning, tot den buitensten rand van de begraafplaats. De regel, dien sommige leden zouden wenschen aan te nemen, om de begraafplaatsen slechts op zoodanig terrein te laten aanleggen, waar zich op 100 ellen afstands van den buitensten kring der begraafplaats geene huizen of getimmerten tot bewoning van menschen geschikt bevinden, zou den aanleg in ons land op vele plaatsen volstrekt onmogelijk maken. Bovendien is uit de nabijheid van een enkel huis of van verspreide woningen geen nadeel te vreezen, dewijl daar de schadelijke dampen van de begraafplaats zich vrij in de lucht kunnen verspreiden.

Het aannemen van het beginsel, dat begraafplaatsen ten minste 100 ellen van de bebouwde kom verwijderd behooren te zijn, maakt de bepaling, dat in die tusschenruimte geene woningen zullen opgericht worden, noodzakelijk. Zonder zoodanig verbod zou de begraafplaats wellicht spoedig binnen den bebouwd kring komen te liggen. De uitbreiding van den verboden kring van 40 tot 100 ellen is zeker niet van dat belang, om daarom eene heilzame bepaling achterwege te laten. Men dient toch in het oog te houden, dat het verbod, om binnen 100 ellen van eene begraafplaats te bouwen, van de invoering van het decreet van 7 Maart 1808 tot het Koninklijk besluit van 19 April 1828 (*Staatsblad* n°. 17) hier te lande heeft bestaan.

Het hier bedoelde geval is geenszins te vergelijken met het onderwerp in de wet van 21 December 1853 (*Staatsblad* n°. 128) geregeld. Daar toch wordt niet alleen het plaatsen van woningen, maar zelfs het planten van houtgewassen, het oprigten van gebouwen en getimmerten, niet voor woning geschikt, en het maken van werken in de verboden kringen ontzegd, en dit verbod binnen den afstand van 300, 600 en 1000 ellen van vestingwerken uitgestrekt.

Wanneer dus de wetgever in dat geval gemeend heeft schadevergoeding te moeten toekennen, dan bestond daarvoor eene reden, welke hier niet geacht kan worden aanwezig te zijn.

Het instellen van een onderzoek *de commodo et incommodo* bij het aanleggen van nieuwe begraafplaatsen schijnt niet aannemelijk. Het is te voorzien, dat al de eigenaren en bewoners van perceelen, in de nabijheid van de op te rigten begraafplaats gelegen, zich steeds tegen zoodanig werk zouden verklaren. Dit zou de beslissing zeker niet gemakkelijker maken.

Het artikel geeft aan Gedeputeerde Staten slechts in zeer bijzondere gevallen bevoegdheid om het bouwen in den verboden kring te vergunnen. Men kan dus niet zeggen, dat het verbod door willekeurige uitzonderingen krachteloos kan worden gemaakt.

Het verbod om in den verboden kring van begraafplaatsen putten voor drinkwater te graven is in de wet niet opgenomen, dewijl het daarin niet schijnt te huis te behooren. Niettemin is de Regering van het nadeel overtuigd, dat de nabijheid eener begraafplaats op het welwater kan uitoefenen. Zij meent het geven van voorschriften omtrent dit onderwerp, welks regeling van de gesteldheid van den bodem en dus van plaatselijke omstandigheden afhankelijk kan worden geacht, aan de gemeentebesturen te moeten overlaten.

Eene algemeene uitzondering op het verbod van het tweede lid van art. 15 ten behoeve van kerken en pastoors- of leeraarswoning-

gen schijnt niet noodig. Er bestaat geen reden waarom het verlot van Gedeputeerde Staten in dat geval niet zou kunnen worden gevraagd.

Art. 16. Naar aanleiding van de gemaakte bedenking is het artikel thans gewijzigd.

Hoezeer het niet te ontkennen valt, dat de gesteldheid van den grond op de spoedige of langzame ontbinding van lijken van invloed is, kan men toch aannemen, dat een tijdsverloop van tien jaren voldoende is om lijken zoodanig te laten verteren, dat men tot opgraving kan overgaan zonder schennis van den eerbied, aan het stoffelijk overschot van menschen verschuldigd. De bepaling, dat graven na verloop van 10 jaren kunnen worden geroerd, heeft sedert de wederinvoering van het decreet van 23 Prairial XII de jaar hier te lande bestaan, en zoover men weet, is daaruit nimmer eene ongelegenheid voortgevloeid. Het artikel geeft daarenboven slechts een minimum op. Blijkt het bij het aanleggen der begraafplaats dat de gesteldheid van den grond van dien aard is, dat men geene volkomen ontbinding van lijken binnen het tijdvak van tien jaren te wachten heeft, men kan dan aan de begraafplaats eene grootere uitgestrektheid geven, of wel het terrein, dat men voor het verkrijgen van eigen grafuimten openlaat, beperken. Men dient toch wel in het oog te houden, dat art. 19 de gelegenheid tot het verkrijgen van zoodanige grafuimten slechts geopend wil hebben indien daartoe voldoende ruimte bestaat. Bij het aanleggen van begraafplaatsen zal van zelf ook acht gegeven worden op de mogelijkheid eener vermeerdering van bevolking, opdat men niet in de noodzakelijkheid gebragt worde, later weder eene nieuwe begraafplaats aan te leggen of de bestaande uit te breiden.

Wanneer de begraafplaatsen volgens art. 16 eene uitgestrektheid moeten hebben van minstens tien maal de oppervlakte, benoodigd voor het gemiddeld getal der aldaar jaarlijks te begraven lijken, en art. 21 vrijheid geeft om twee of meer lijken boven elkander te begraven, zal de begraafplaats, waarop twee of meer lijken boven elkander worden begraven, natuurlijk geene grootere uitgestrektheid behoeven te bezitten dan noodig is voor het tien maal vermenigvuldigd getal der aldaar jaarlijks te delven graven. Dit is de bedoeling van het art. 16, die, naar het oordeel der Regering, uit de redactie duidelijk blijkt.

Art. 17. Het aangehaalde Koninklijk besluit bepaalt dat de gemeenten kunnen volstaan met eene sloot of gracht om de begraafplaats te laten graven en die van eene heg te voorzien van eene bekwame vastheid en hoogte. Men hield toch de afsluiting alleen door water niet genoegzaam, dewijl de begraafplaats dan bij vriezende weder geheel open zou liggen. Het ontwerp vordert dus minder dan het aangehaald besluit.

De afsluiting is alleen voor de begraafplaatsen, niet voor de familiegraven, in art. 14 bedoeld, voorgeschreven. De wijze waarop deze zullen worden afgesloten, kan men aan den eigenaar overlaten.

Art. 18. Art. 16 geeft antwoord op de eerste vraag. Zal toch het voor eene bepaalde gezindte afgestaan gedeelte op eene algemeene begraafplaats aan de wet voldoen, dan zal het minstens tien maal de oppervlakte moeten hebben die benoodigd is voor het gemiddeld getal der aldaar jaarlijks te begraven lijken.

Geschiedt dit niet, het gemeentebestuur zal dan later door het voorschrift van art. 22 verplicht worden, eene nieuwe begraafplaats voor die gezindte te maken.

Naar aanleiding van de tweede vraag is thans eene nieuwe alinea bij het artikel gevoegd.

Art. 20. Dit artikel is slechts van toepassing op algemeene begraafplaatsen. Voor bijzondere begraafplaatsen gelden de regelen, die de besturen over die begraafplaatsen stellen.

De bevoegdheid om gedenkteekenen op graven op te rigten kan slechts aan hen worden toegekend, die het regt, om lijken in een bepaald graf te doen begraven, voor altijd hebben verkregen. Het plaatsen van zerken of kruisen kan echter aan ieder worden vrijgelaten. Dienovereenkomstig is het artikel gewijzigd.

Art. 22. Door het woord *bewaard* in *begraven* te veranderen, zal de geopperde bedenking komen te vervallen.

Art. 23. De uitdrukking *gesloten* moet hier in dien zin genomen worden, dat er geen gebruik meer van gemaakt mag worden om te begraven. De toegang voor bloedverwanten en vrienden van afgestorvenen tot de graven hunner afgestorvenen wordt daardoor niet belet.

Art. 25. De Regering ziet niet in, waarom hier, in plaats van *toezigt*, van *politietoezigt* gesproken dient te worden. Het toezigt, door burgemeester en wethouders op elke begraafplaats uit te oefenen, zal zich van zelf bepalen tot het handhaven der politie

Begraven van lijken, begraafplaatsen en begrafeniskosten.

(Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs; Nota van Wijzigingen)

op het begraven en de begraafplaatsen, in art. 179 *m* aan hunne zorg toevertrouwd.

Op begraafplaatsen, op het grondgebied eener andere gemeente gelegen, kan het toezigt slechts door het bestuur der gemeente, waarin de begraafplaats zich bevindt, worden uitgeoefend. De magt der gemeentebesturen is beperkt tot den kring hunner gemeente. Omtrent het toezigt, op gemeenschappelijke begraafplaatsen te houden, kunnen bij de gemeenschappelijke verordeningen, door de gemeentebesturen met inachtneming van art. 121 der gemeentewet te maken, regelen worden gesteld.

Art. 26. Zoo als reeds hierboven is opgemerkt, kan men de aanstelling van beambten voor gemeente-inrigtingen, die ten koste der gemeente zijn aangelegd, niet aan de gemeentebesturen onttrekken.

Het artikel legt niet de verplichting op tot aanstelling van doodgravers en opzigtters, ook waar zij niet noodig zijn, maar wijst alleen de magt aan die hen zal aanstellen. In elke gemeente zal echter wel iemand behooren te wezen, die onder het oog van burgemeester en wethouders toezigt op de algemeene begraafplaats houdt.

§ 3. Van de begrafeniskosten.

Art. 35. Wanneer de wet aan godsdienstige gezindten het regt geeft om ten behoeve van hare leden bijzondere begraafplaatsen aan te leggen, dan behoort zij ook een waarborg te stellen, dat de daarop te heffen regten niet te hoog zullen zijn.

Dit toezigt heeft de Staat zich steeds voorbehouden. Volgens art. 25 van het decreet van 23 Prairial XIIde jaar moesten, niettegenstaande het uitsluitend regt tot levering van lijkkoetsen en alle andere zaken, voor de begrafenis benoodigd, bij art. 22 aan de kerkfabrieken werd toegekend, de hiervoor te betalen kosten door de burgerlijke overheid worden geregeld. En bij de wederinvoering van dat decreet werd, op 's Konings last, door den administrateur voor het binnenlandsch bestuur den 16den September 1828 bepaald, dat de tariven van begrafenisregten op de bijzondere kerkelijke begraafplaatsen aan 's Konings goedkeuring moesten worden onderworpen. Aan dit voorschrift voldoen dan ook de kerkelijke besturen, zonder dat daaruit eenige ongelegenheid is ontstaan.

De vergelijking der begrafeniskosten met schoolgelden, waarop in het verslag wordt gedomd, gaat niet op. Het voorschrift van art. 23 der wet van 13 Augustus 1857 (*Staatsblad* n°. 103) stelt de gemeentescholen open voor ieder, die zijne kinderen niet op bijzondere scholen onderwijst kan laten genieten, uit hoofde van de daaraan verbonden kosten. Zoodra er echter in eene gemeente bijzondere begraafplaatsen voor de verschillende godsdienstige gezindten zijn aangelegd, en uit dien hoofde geen afzonderlijke gedeelten op de algemeene begraafplaats voor die gezindten zijn aangewezen, zullen de lijken van hen, die tot zoodanige gezindten hebben behoord, niet op de algemeene begraafplaats worden begraven. Liet men de regeling van begrafeniskosten op bijzondere begraafplaatsen geheel over aan de kerkelijke besturen die ze hebben aangelegd, men zou dan tevens moeten zorgen, dat op de algemeene begraafplaats afzonderlijke kerkelijk ingerichte vakken wierden bestemd voor de begraving van de zoodanigen, die, uit hoofde van de kosten voor het gebruik der bijzondere begraafplaats, aldaar niet ter aarde kunnen worden besteld. En hiertoe kan men de gemeenten niet verplichten.

Art. 38. De beide hier bedoelde gevallen staan niet gelijk. Wanneer eene begraafplaats volgens de thans bestaande verordeningen op een afstand van 35 ellen van de bebouwde kom is aangelegd, heeft het bestuur, dat haar oprigtte, aan de wet voldaan, en de billijkheid vordert, dat men het niet tot het aanleggen eener nieuwe begraafplaats verplichte. Heeft daarentegen een bestuur aan de begraafplaats niet de uitgestrektheid gegeven van tien maal de oppervlakte, benoodigd voor het getal der aldaar jaarlijks te begraven lijken, dan kan het niet aan de verordeningen voldoen, welke het roeren van graven binnen een tijdvak van tien jaren verbieden. In strijd dus met de wet en met den eerbied aan het stoffelijk overschot van menschen verschuldigd, zou men in zoodanig geval verplicht zijn, lijken, die nog niet geheel verteerd zijn, op te graven, om voor andere plaats te maken. Dit kan de wet niet toelaten, en de begraafplaatsen, die in dat geval verkeerden, zullen moeten gesloten worden zoodra er met inachtneming van de voorschriften dezer wet de gelegenheid tot begraven ontbreekt.

Indien aan eene gezindte het gebruik harer begraafplaats wordt ontzegd, op grond dat deze niet overeenkomstig de bestaande verordeningen is ingerigt, dan kan men niet beweren, dat aan die gezindte onrecht wordt aangedaan. Zijn toch die begraafplaatsen vóór de wederinvoering van het decreet van 23 Prairial XIIde jaar aangelegd, de kerkelijke besturen hebben zich dan niet te

beklagen, daar hun dan het gebruik dier begraafplaatsen gedurende 30 jaren is vergund, hoezeer deze niet aan de verordeningen voldeden. Zijn zij echter na dien tijd aangelegd, en hebben de besturen er toen geene uitgestrektheid aan gegeven die door het verbod om graven binnen tien jaren te roeren werd gevorderd, zij hebben dan de gevolgen hunner handelwijze aan zich zelf te wijten. Hebben bijzondere personen het regt op het begraven in een bepaald graf op die begraafplaats gekocht, de billijkheid eischt dan, dat zij door kosteloozen afstand van grond op de nieuwe begraafplaats schadeloos worden gesteld, even als bij de wederinvoering van het decreet is geschied.

Ten gevolge van de gemaakte opmerking heeft de redactie van het tweede lid eene wijziging ondergaan.

Art. 39. De bedoeling is, zoo als in de Memorie van Toelichting is gezegd, om alleen in bijzondere omstandigheden begraafplaatsen binnen den in art. 37 bepaalden afstand van de bebouwde kom te laten bestaan. Daaraan is de uitdrukking: *in geval van noodzakelijkheid* toe te schrijven. De Regering ziet er echter geen bezwaar in, die uitdrukking te doen wegvallen.

Art. 40. De voorgestelde termijn van vijf jaren schijnt voor Amsterdam niet te lang om de zaak ingevolge de bepalingen dezer wet behoorlijk te regelen.

Art. 41. Voor vereenigde gemeenten en voor andere, waar nieuwe begraafplaatsen zijn aangelegd, of waar herziening der begrafenisregten dringend noodig was, zijn de tariven goedgekeurd, doch slechts voor een zekeren termijn. Wanneer de wet tot stand komt, zullen alle tariven aan de voorschriften dezer wet behooren te worden getoetst.

De voorgestelde termijn, binnen welken die herziening zal plaats hebben, is thans nog met een jaar verlengd.

Ten aanzien van de herziening der tariven voor bijzondere begraafplaatsen meent de Regering naar het boven aangevoerde te mogen verwijzen. Onder de bepalingen in art. 42 bedoeld zijn alleen de zoodanige te verstaan, die door het openbaar gezag zijn uitgevaardigd.

Art. 42. Intrekking van art. 53 en volgg. van het Burgerlijk Wetboek schijnt niet noodig. Die artikelen toch worden door deze wet slechts aangevuld, en kunnen dus nevens deze wet blijven bestaan. In het voorschrift van art. 14 van het Strafwetboek komt bij de invoering dezer wet geene verandering en het kan derhalve in wezen blijven.

's Gravenhage, den 13den September 1859.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
VAN TETS.

[VII. 6.]

NOTA VAN WIJZIGINGEN [Zie dit wets-ontwerp op
bladzz. 131—135 dezer *Bijlagen*.]

Art. 1. In den 8sten regel de woorden: *of andere nabestaanden* weg te laten, en achter *overledene* in te lasschen: » of zij."

Art. 2. Achter het woord *aangespoeld*, in te lasschen: » of al-
» daar drijvende gevonden."

Art. 3. Aan het slot van dit artikel te voegen: » en waarop
» gehandeld zal worden met de lijken der in Nederland overledenen,
» die buiten het Rijk zullen worden vervoerd."

Art. 4. Achter dit artikel als 4de zinsnede te voegen: » In
» gemeenten, waar het vorderen dier verklaring voor de ingezetenen
» of de gemeentekas te bezwaren zou zijn, kan het bepaalde bij
» de 2de en 3de zinsnede, onder Onze goedkeuring, worden na-
» gelaten."

Art. 6. In den 3den en 9den regel in plaats van: *burgemeester*
en wethouders, te lezen: » den burgemeester."

Art. 9. In den 2den en 3den regel, in plaats van: *van wege*
burgemeester en wethouders, te lezen: » door den burgemeester."

Achter dit artikel als 2de zinsnede te voegen: » Wordt de afgifte
» van het lijk geweigerd, dan zijn de personen, met het vervoeren
» van het lijk belast, bevoegd, de woning, waar het zich bevindt,
» binnen te treden, mits in bijzijn van den burgemeester."

Art. 10. In den 2den regel, in plaats van: *door burgemeester en*
wethouders, te lezen: » door den burgemeester."